

Актив психолога и педагога

у основним и средњим школама Републике Србије

Влада Републике Србије

За Председницу Владе Републике Србије госпођу Ану Брнабић

Министарство просвете Републике Србије

За Министарку просвете госпођу Славицу Ђукић Дејановић

ЗАХТЕВИ АКТИВА ПСИХОЛОГА И ПЕДАГОГА У ОСНОВНИМ И СРЕДЊИМ ШКОЛАМА

Поштовани,

Након сагледавања вишедеценијског изузетно неповољног положаја стручних сарадника психолога и педагога, почев од нерегулисања Законских и подзаконских аката од значаја за њихов рад (као нпр.: Закон о условима за обављање психолошке делатности (*"Службени гласник РС бр. 25/96 и 101/2005 и др.*), непостојање Правилника о стандардима компетенција за професију педагога и психолога, па до неусклађивања Правилника о програму свих облика рада стручних сарадника (*"Сл. гласника РС - Просветни гласник бр. 5/2012 и 6/2021. и др.*) Правилника о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника у васпитача у основној школи 2/92 и 2/2000 , као и Правилника о педагошкој норми свих облика образовно-васпитног рада наставника и стручних сарадника у средњој школи (*"Службени гласник РС- Просветни гласник 1/92, 23/97, 2/2000 и 15/2019*) са увећаним обавезама стручних сарадника психолога и педагога одређених Законом о основама система образовања и васпитања (*"Службени гласник РС", бр. 88 од 29. септембра 2017, 27 од 6. априла 2018 - др. закони, 10 од 15. фебруара 2019, 6 од 24. јануара 2020, 129 од 28. децембра 2021.*), сматрамо нужним и крајње неопходним да Вам се обратимо. Свакодневница у којој се ми професионално остварујемо, као и проблеми са којима се све више суочавамо као носиоци организационог и образовно-васпитног рада, нарочито сада оптерећени медијским нападима, које нико од надлежних не покушава да заустави, окупила нас је и определила да се обратимо са следећим захтевима и предлозима за превазилажење:

- 1. Повећати број и уредити статус психолога и педагога у школама кроз уређење законских и подзаконских аката**
- 2. Дефинисати задужења и одговорности психолога и педагога у школама кроз доношење Правилника о компетенцијама стручних сарадника са јасним задужењима и корацима у поступању и дефинисањем одговорности**
- 3. Адекватно вредновање рада психолога и педагога у школама односно увећање коефицијента за обрачун зараде психолога и педагога од 15%**

Образложење и предлози за превазилажење:

1. Захтевамо да се коначно уреди статус психолога и педагога у школама. Наиме, на снази је већ више година Закон о условима за обављање психолошке делатности али зато Министарство просвете није извршило своје приписане обавезе и донело подзаконске акте од значаја за рад психолога у школи. Истовремено, Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника, у делу који се односи на упутства за остваривање и учешћу стручних сарадника у броју тимова не поштује се и новим изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања се само усложњава број тимова у којима смо обавезни члан. Потом, не располажемо инструментима неопходним за рад, јер нема норматива за рад стручне службе, а у надзору установа не узима се у обзир напомена о важности благовременог обавештавања о променама код ученика због којих се јавља потреба за непосредним радом стручног сарадника. Осим поменутог, овај Правилник не узима у обзир вишегодишњу ситуацију (нарочито од 2015. године) да у школама ради само један стручни сарадник психолог или педагог тако да се стиче утисак да су то истоветне професије и од њих се тражи оно што њихове основне студије не нуде да би могли да буду професионално одговорни. Као што сматрамо да треба направити јасну дистинкцију између психолога и педагога тако смо и мишљења да се мора направити **разлика између психолога и педагога и осталих стручних сарадника**. Статус психолога и педагога није оправдано изједначавати са, на пример, библиотекарском који нема ни приближно исти ниво личне и професионалне одговорности за функционисање школе, нити је изложен истом притиску и оптерећењу. Основу сваке стручне службе у школи треба и мора да чине и психолог и педагог.

Ако се Законом о основама система образовања и васпитања члан 6. сматра да је један од елемената квалитета образовања и васпитања стандарди простора и опреме установе, сматрамо да је постојећи Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника неопходно кориговати и узети у обзир значај норматива/стандарда опреме која је неопходна за рад педагога и психолога. Законом о условима за обављање психолошке делатности је већ одређена обавеза располагања мерним инструментима, који се као и наставна средства, иновирају. Психолози у свом раду морају користити само оригиналне мерне инструменте као и листове за одговор, јер је свако копирање кажњиво. Правилником о програму свих облика рада стручних сарадника је напоменуто да и педагог користи инструменте за васпитни рад са децом, односно ученицима, родитељима, васпитачима односно наставницима. Ми као Актив захтевамо да узмемо учешће у изради новог Правилника о програму свих облика рада стручних сарадника психолога и педагога као и предлагању списка неопходних материјално-техничких услова за рад психолога и педагога, а не да то остане недоречено и јасно наведено, те само формално поменуто. Правилник о критеријумима и стандардима финансирања установа мора да у трошковима предвиди и материјално-техничке услове за рад стручне службе, те да о важности ових услова, буду обавештени како

директори школа тако и локална самоуправа која финансира рад образовних установа.

Као што смо већ у тексту овог дописа поменули, неопходно је и да се исправи неправда направљена доношењем Правилника о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног и средњег образовања и васпитања донетог 2015. године када је велики број психолога и педагога, преко ноћи и без стручне расправе, проглашен технолошким вишком што је ставило педагога или психолога, као јединог стручног сарадника у школи, у позицију да самостално обавља послове оба стручна сарадника. Ово је даље изразито негативно утицало на услове и квалитет рада школа што се нажалост, после немилих догађаја у последњих неколико месеци, показало као катастрофална грешка. Наиме, **психолог и педагог имају различито образовање и следствено и различите компетенције и није оправдано изједначавати те две професије.** Свакој школи је неопходна целовита стручна служба коју чине и психолог и педагог.

Осим што сматрамо да је свакој школи неопходан и психолог и педагог, захтевамо измену доле наведених Правилника у делу везаном за стручне сараднике, члан 8. односно члан 10. а тиче се услова њиховог ангажовања. Новим Правилницима о критеријумима и стандардима за финансирање установа које обављају делатност основног и средњег образовања и васпитања радно место стручних сарадника педагога и психолога поново је дефинисано у односу на број одељења, што није случај за нпр. секретаре и шефове рачуноводства. Имајући у виду да су психолог и педагог носиоци организационог и образовно-васпитног рада сваке школе као целине и да за разлику од учитеља и наставника имају задужења и одговорности које се тичу рада са целокупном школом, апсолутно је и стручно и искуствено неутемљено да се њихов број одређује процентуално. Неопходно је да стручну службу сваке школе чине 1 психолог и 1 педагог. **Захтевамо да свака школа има минимум 1 психолога и 1 педагога са 100% радног времена, а не да то зависи од броја ученика и/или броја одељења. Наравно да са повећањем броја ученика и/или одељења треба повећати и ангажовање психолога и педагога, али минимум не треба да постоји ако се води брига о квалитету васпитно-образовног рада сваке школе.**

Сходно Закону о основама система образовања и васпитања, члан 7. одређује да у циљу реализације општих циљева образовања и васпитања систем образовања и васпитања мора да обезбеди за сву децу **професионалну етику** и компетентност која подразумева високу стручност наставника, васпитача, стручних сарадника, директора и секретара, стални професионални развој и висок ниво професионалне одговорности и етичности. Психолози и педагози су изложени невидљивим притисцима и етичким дилемама због неусаглашеног тумачења *Закона о заштити података о личности* од стране других институција система са једне и заштите

тајности података о клијентима на које нас обавезује нпр. *Кодекс етике психолога, Етички кодекс педагога и Закон о условима за обављање психолошке делатности* са друге стране. То у пракси значи да педагог или психолог не добија никакве податке по службеној дужности на пример од локалних самоуправа и/или предшколских установа везаних за генерацију будућих првака (чак ни имена - јер је то **тајна**, па се јавност згражава како је могуће да у центру главног града дете одраста у кади, а институције не знају за то дете), нити податке о ученицима од Центра за социјални рад, здравствених институција и полиције, али да се у исто време од нас траже детаљне процене о деци са проблемима или потенцијалним проблемима у понашању од стране инспектора МУП-а, социјалне службе или достављање поверљивих података и дневника рада просветној инспекцији, што представља недопустиво кршење начела поверљивости на коме се наша струка темељи. Ако је извештај лекара професионална тајна, полицијски досије као и досије у Центру за социјални рад, зашто се онда од нас очекује, у последње време и захтева да будемо “отворени” да износимо податке о ученицима.

Сходно наведеном у претходном пасусу, а тиче се компетентности, захтевамо да се изради и усвоји **Правилник о компетенцијама за рад психолога и педагога у основним и средњим школама** (за све категорије у школи постоји Правилник о компетенцијама, а и за нашу професију је предвиђено ЗОСОВОМ) а да у дефинисању компетенција учествују представници овог Актива, односно психолози и педагози који раде у школама. Национални просветни савет даје мишљења, али исто тако има право да оснује комисије и мишљења смо да исту треба да чине само људи који се у тој области и остварују. У оквиру тог Правилника о стандардима компетенција за професију неопходно је **направити јасну разлику између послова психолога и послова педагога**. Оно на чему инсистирамо и сматрамо најважнијим је **дефинисање тачних задатака и поступака** које спроводе психолози и педагози, јер се на тај начин дефинише **одговорност** коју имамо. Наиме, како бисмо били јаснији у овом захтеву даћемо конкретан пример - уколико суицидално дете напусти болницу уз потпис родитеља, одговорност лекара престаје. То дете долази у школу и поставља се питање где престаје одговорност психолога и педагога? С обзиром на то да ми имамо сарадничку и саветничку улогу, шта је конкретно потребно урадити како би, у случају неког немилог догађаја, могло бити констатовано да смо ми обавили шта је требало. Сведоци смо, после нажалост немилих догађаја по школама у Србији, да су као “главни кривци” обележени психолози и педагози. Истовремено уочавамо тренд да се од школа праве здравствене установе и органи старатељства и захтева се да се у школама решавају проблеми који нису везани за школу, а одговорност се пребацује на психологе и педагоге у школама. Изузетно је важно дефинисати чек листе и евиденцију коју је неопходно имати као доказ да смо испунили своје обавезе и ваљано урадили посао за који смо одговорни, а у изради истих веома је важно укључити психологе и педагоге запослене у школама.

- 2. Захтевамо адекватно вредновање рада психолога и педагога у школама у смислу увећања коефицијента за обрачун зараде психолога и педагога од 15%** јер смо у најнеповољнијем положају у односу на све остале запослене у школи, а са највећим степеном одговорности по свему што чујемо у надзору, медијима, али и када је потребно да се спроведу одлуке Министарства. Наиме, дошли смо у ситуацију да наставник приправник са одељењским старешинством (чак и у случајевима када одељења броје само од 4 - 10 ученика, што је напр. случај у мањим местима или у школама на језицима националних мањина) има драстично већу плату од психолога и педагога са дугогодишњим искуством.

Психолози и педагози су ти који одељењске старешине упућују на важеће прописе и процедуре, прате њихов рад, помажу им у раду са одељењем, у припреми и реализацији родитељских састанака, у вођењу поступака и администрације итд. У школи која нпр. има 20 одељења послове које одељењски старешина обавља у једном одељењу са у просеку 25 ученика, њиховим родитељима и петнаестак колега, чланова одељењског већа, психолог и педагог раде у просеку са око 500 ученика, 1000 њихових родитеља и шездесетак наставника. Такође, у школама где је тај број двострук, а запослена су оба стручна сарадника, требало би нагласити да су и психолог и педагог, сваки за себе, одговорни за све ученике. Уверени смо да увиђате неодрживост стања у коме један једини стручни сарадник тј. психолог или педагог може да одговори потребама и захтевима тако великог броја ученика и одељења.

Осим тога, Закон о основама система образовања и васпитања је у члану 160. предвидео да само наставник има право да буде плаћен за прекономрни рад. Психолог и педагог немају право да буду истовремено наставници грађанског васпитања или психологије и стручни сарадници, уколико њихово ангажовање прелази пуну норму. Овакав положај психолога и педагога је недопустив и јасно нас доводи у веома неравноправан положај у односу на наставнике. Део овог проблема био би решен уколико би се јасно дефинисало да ли припадамо наставном или ненаставном особљу, јер се то у школама тумачи по потреби - на пример, уколико нема ко да преузме одељење, одељењско старешинство се без икакве накнаде даје психолозима и педагозима, а истовремено за немогућност ангажовања у настави, као аргумент, наводи се да смо ненаставно особље.

Осим наведеног, важно је и да истакнемо да су досадашње измене и допуне Закона о основама система образовања и васпитања као и пратећи подзаконски акти донели само увећање обавеза психолога и педагога у школама и то ћемо илустровати примером тимова, који је најмање “болна” тема а истовремено већ довољно илустративан. Наиме, број тимова у којима смо обавезни чланови се повећавао током протеклих година. Обавезни смо чланови Тима за развојно планирање, Тима за инклузивно образовање, Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања, од 2018. године и Тима за обезбеђивање квалитета и развој установе, затим Тима за заштиту од дискриминације, а сада нас очекује и рад

у Тимовима за реаговање у кризним ситуацијама. при чему се сати за рад у тимовима и стручним органима из Правилника о педагошкој норми нису мењали. С обзиром на догађаје протеклих година, јасно је колико је тек велика потреба за радом са децом и родитељима у пружању свих облика подршке и колика је одговорност коју психолози и педагози у школама свакодневно осећају. Психолози и педагози поред директора једини имају увид у све што се у школи дешава. У контакту смо са свим учесницима у раду школе - ученицима, наставницима, родитељима, као и бројним другим установама и институцијама са којима школе сарађују. Укључени смо у све активности које се у школама реализују и сматрамо да то мора бити препознато и вредновано увећањем плате.

Нажалост, ми који смо свакодневно у школама и у контакту са колегама, већ смо постали свесни чињенице да младе колеге психолози и педагози ни на тренутак не помишљају да би се могли запослити у школама због изузетно неповољних услова за рад и невредновања рада психолога и педагога, док колеге са дугогодишњим радним стажом све чешће напуштају школе. Врло брзо може се очекивати да и психолози и педагози у школама постану дефицитарни кадар и сматрамо да је неопходно да се, и у том контексту, размотре и позитивно разреше наши захтеви.

Очекујемо одговор у законски предвиђеном року. Уколико сматрате потребним, спремни смо да се представници Актива психолога и педагога у основним и средњим школама Републике Србији одазову позиву на састанак на коме бисмо имали прилику да детаљније објаснимо наше захтеве и нађемо решења која ћемо сматрати показатељем увиђања важности наших професија у образовном систему.

Актив психолога и педагога
у основним и средњим школама Републике Србије
skolskipsiholozipedagozi@gmail.com